А. С. Стовпова,
аспірант кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ "Київський національний економічний університеті імені Вадима Гетьмана", м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-8820-3763

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.6.35

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ НОВОГО РАХУНКУ 32 "ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ"

A. Stovpova,
Postgraduate student of the Department of Accounting and Taxation
of the "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv

IMPROVING ELECTRONIC MONEY ACCOUNTING BASED ON THE USE OF A NEW ACCOUNT
32 "ELECTRONIC MONEY"

Здійснено аналіз існуючих підходів до побудови системи бухгалтерських рахунків для обліку електронних грошей монетарних фінансових установ (МФУ). Серед таких підходів — використання групи рахунків для обліку готівки, групи для обліку безготівкових коштів у банках, а також групи рахунків інших коштів, яка включає гроші у дорозі. Обґрунтовано доцільність обліку електронних грошей (МФУ) на окремому рахунку 32 "Електронні гроші". Серед таких аргументів: резервування номерів рахунків для обліку перспективних електронних грошей МФУ, номінованих у іноземній валюті; забезпечення можливості обліку курсових різниць; втілення ідеї самостійності електронних грошей МФУ як платіжного інструменту, значення якого зростатиме у майбутньому; удосконалення кореспонденції бухгалтерських рахунків у частині платежів по податкам і зборам. Розроблено методику обліку транзакцій з електронними грошима.

An analysis of existing approaches to building a system of accounting accounts for electronic money accounting of monetary financial institutions (MFIs). Such approaches include the use of a group of accounts for cash accounting, a group for accounting of non-cash funds in banks, as well as a group of accounts for other funds, which includes money in transit. Examples of MFI e-money issued by commercial banks in Ukraine include GlobalMoney (Globus), ForPost (Alfa-Bank), Alfa-Money (Alfa-Bank), Electrum (UkrGasbank), XPay (Sich) and Maxi (Taskombank).

This study is aimed at improving the Ukrainian Chart of Accounts, which is officially approved for all enterprises by the Ministry of Finance of Ukraine. The expediency of electronic money accounting (MFI) on a separate account 32 "Electronic money" is substantiated. Among such arguments: reservation of account numbers for accounting of promising electronic money of MFIs denominated in foreign currency; ensuring the possibility of accounting for exchange rate differences; implementation of the idea of independence of electronic money MFI as a payment instrument, the importance of which will grow in the future; improving the correspondence of accounting accounts in terms of payments for taxes and fees. Account 32 "Electronic money" is proposed to be divided

into sub-accounts 321 "Electronic money of banks and other credit institutions in national currency", 322 "Electronic money of banks and other credit institutions in foreign currency in Ukraine", 323 "Electronic money in non-bank electronic payment systems in national currency", and 324 "Electronic money in non-bank electronic payment systems in foreign currency".

A method of accounting for three types of transactions with electronic money has been developed: receipt of electronic money on the electronic wallet (1st type), internal circulation of electronic money (2nd type), and external circulation of electronic money (3rd type). A method of accounting for exchange rate differences that arise when using electronic money of MFIs denominated in foreign currency is also proposed.

However, modern virtual currencies remain outside the scope of this study, as they are not issued by MFIs and are not considered as electronic money from the point of view of Directive 2009/110/EC.

Ключові слова: електронні гроші, монетарна фінансова установа, рахунок бухгалтерського обліку, платіжна система, грошові розрахунки, курсові різниці.

Key words: electronic money, monetary financial institution, account, payment system, cash settlements, exchange rate differences.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність удосконалення обліку електронних грошей прямим чином пов'язана зі зростанням кількості їх використання. Про це свідчать такі статистичні дані:

— у ЄС за 5 років (2014—2019) кількість угод з електронними грошима, які випущені монетарними фінансовими установами (МФУ, англ. — MFI, Monetary Financial Institutions), зросла у 2.25 рази і на сьогодні складає близько 4649 млн транзакцій на рік [1];

— загальна кількість випущених електронних грошей: за 2016—2019 роки кількість грошей виросла в 1.75 рази, а якщо розглядати період 2011—2019 роки, то в 4.45 рази [2];

— загальна цифра неготівкових розрахунків у ЄС у 2019 році склала 98 млрд євро, що перевищує дані попереднього року на 8,1%. З них 5,1 млрд — це транзакції електронними грошима МФУ, які уже складають досить суттєву частку — 5% з тенденцією до зростання [3];

— в Україні кількість електронних грошей має подібні тенденції. За 2015—2020 рр. є зростаюча динаміка транзакцій з електронними грошима: за 6 років — у 6,5 рази [4]. Загальна кількість випущених електронних грошей типу МФУ в Україні теж зросла — з 40,5 млн грн у 2015 р. до 60 млн грн у 2020 році, у 1.4 рази [4].

Є всі підстави вважати, що у майбутньому розвиток електронних грошей МФІ зможе витіснити розрахунки чеками, а в перспективі — розрахунки готівкою та навіть банківськими картками. Пандемія COVID-19 підштовхує більшість розвинених країн у русі до безготівкової економіки, у якій використовуються лише електронні форми грошей. Отже, актуалізується й потреба у розробці належного методичного забезпечення обліку операцій з електронними грошима.

Під електронними грошима МФУ у даному дослідженні розглядаються електронні гроші, які відповідають вимогам Центрального банку ЄС та Директиви 2009/

110/ЄС [5], а також гармонізованому з ним Положенню про електронні гроші в Україні [6]. Вони визначають електронні гроші як "грошову вартість (монетарну вартість), що зберігається в електронному вигляді, включаючи магнітний, яка представляє собою вимогу до емітента, що випущена на чекові з певною сумою, щодо отримання коштів для здійснення платіжної операції, які приймаються іншими, ніж емітент, фізичною або юридичною особою" [5; 6]. Водночас під монетарними фінансовими установами МФУ (від англ. — Money Financial Institutions) за методологією Євробанку [7] визначаються установи-резиденти ЄС, які здійснюють бізнес з залучення депозитів та подальшого надавання кредитів або здійснення інвестицій у цінні папери. Вони включають у себе Центральні банки, кредитні та інші установи, включаючи установи, що здійснюють операції з електронними грошима [7]. Їх усіх об'єднує те, що електронні гроші випускаються за наявності дозволу (ліцензії) Центрального банку (в Україні його роль виконує НБУ).

Таким чином, сучасні віртуальні валюти (Bitcoin, Ethereum, Litecoin та ін.) залишаються поза межами цього дослідження, бо їх емітентами не є МФУ і вони не розглядаються з точки зору Директиви 2009/110/ЄС [5] та Положення про електронні гроші в Україні [6] як електронні гроші. Серед випущених в Україні комерційними банками електронних грошей як приклад можна назвати: GlobalMoney (Глобус), ForPost (Альфа-банк), Alfa-Money (Альфа-банк), Electrum (Укргазбанк), XPay (Січ) та Maxi (Таскомбанк) [4].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Бухгалтерський облік операцій електронних грошей МФУ досліджували М.В. Корягін та В.Р. Ліва [8], А.С. Крутова [9], С.Ф. Легенчук [10], Т.В. Мокієнко [11], М.А. Радченко [12], А.П. Семенець [10; 13], А.П. Си-

ротинська та О.П. Лесик [14], О.А. Подолянчук [15], В.В. Скоробогатова [16], А.В. Янчев [17].

У своїх роботах дані дослідники мають пропозиції щодо системи рахунків і подвійного запису для обліку операцій з електронними грошима. Вони теж займають позицію необхідності відокремленого обліку електронних грошей, але у більшості робіт вказується на використання рахунку 3-го, а не 2-го порядку, тобто субрахунку. Наприклад, ведення обліку електронних грошей у їх роботах пропонується у таких варіантах:

— з використанням нового субрахунку 315 "Електронні гроші" (А.П. Сиротинська та О.П. Лесик. Такий рахунок відноситься до рахунку 2-го порядку 31 "Рахунки в банках";

— з використанням існуючого нині у Плані рахунків субрахунку 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті" та введенням нового субрахунку 336 "Електронні гроші, номіновані в іноземній валюті" (С.Ф. Легенчук та А.П. Семенець, Т.В. Мокієнко). Обидва субрахунки належать до рахунку 2-го порядку 33 "Інші кошти";

— ведення аналітичного обліку за субрахунком 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті" за обраною системою електронних грошей та за умовною валютою гаманця (М.А. Радченко);

— використанням нових субрахунків 303 "Електронні гроші в національній валюті" та 304 "Електронні гроші в іноземній валюті" (А.С. Крутова). Обидва субрахунки належать до рахунку 2-го порядку 30 "Готівка".

Однак пропонується й дещо інший варіант ведення синтетичного обліку електронних грошей — з введенням до Плану рахунків нового окремого рахунку 32 "Електронні гроші" (М.В. Корягін та В.Р. Ліва, А.В. Янчев, О.А. Подолянчук, В.В. Скоробогатова). У стандартному Плані рахунків підприємств від Мінфіну [18] такий рахунок відсутній. Аналітичний облік у такому разі пропонується вести у розрізі видів електронних грошей.

Таким чином, можна стверджувати про наявність двох загальних підходів щодо побудови системи рахунків для обліку електронних грошей — на основі субрахунків в межах існуючих груп рахунків (30 "Готівка", 31 "Рахунки в банках", 33 "Інші кошти") чи створення нової групи рахунків — 32 "Електронні гроші".

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

В описаних вище дослідженнях комплексний підхід, який би охоплював усі організаційні компоненти розрахунків такими електронними грошима, враховував існуючий та перспективний їх розвиток так і не було створено. Крім того, необхідний порівняльний аналіз можливих варіантів побудови обліку електронних грошей МФУ (на основі субрахунків існуючих груп чи створення нового рахунку) та обґрунтування того варіанту, який забезпечує найбільш достовірне відображення сучасного стану й перспективного розвитку електронних грошей МФУ та розрахунків ними.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є проаналізувати можливі варіанти побудови системи бухгалтерських рахунків для обліку

електронних грошей МФУ та запропонувати підхід, який здатний забезпечити комплексне вирішення проблеми обліку таких електронних грошей, враховує їх сучасний стан і перспективний розвиток, а також організаційні компоненти розрахунків ними.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

З огляду на проведений аналіз робіт інших дослідників на увагу заслуговує саме варіант з введенням нового рахунку 32 "Електронні гроші". Аргументів щодо такого підходу декілька.

По-перше, облік електронних грошей у межах груп 30 "Готівка" та 31 "Рахунки в банках" сама по собі означає класифікацію електронних грошей як різновиду готівки або безготівкових грошей на рахунках у банках, що не зовсім коректно по відношенню до даного новітнього платіжного інструменту. Електронні гроші явно не можна вважати готівковими, так як вони зберігаються в електронному вигляді. Щодо безготівкових грошей у банках, то електронні гроші не рівні їм за ліквідністю, так як:

— мають певні обмеження з боку НБУ щодо ліміту залишку в електронному гаманці (5 тис. грн — без можливості поповнення; 400 тис. грн — з можливістю) [6];

— мають обмежене коло користувачів, які можуть прийняти платіж ними. Вони повинні мати реєстрацію у платіжній системі відповідних електронних грошей;

— можуть бути номіновані лише у гривні [6].

По-друге, існує чимало критичних недоліків щодо існуючого нині підходу на основі використання субрахунку 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті", а саме:

— майбутній розвиток електронних грошей МФУ та їх платіжних систем неодмінно спричинить розширення сфери їх обігу та появу можливості використання електронних грошей, які емітовані нерезидентами. За таких обставин доцільно принаймні зарезервувати в існуючому Плані рахунків номери для обліку іноземних електронних грошей МФУ;

— наявність лише одного рахунку для обліку електронних грошей робить неможливим облік курсових різниць, бо за існуючої Інструкції до Плану рахунків [18] вони можуть виникати лише за наявності грошових одиниць, які виражені в іноземній валюті та існування курсу НБУ по відношенню до таких валют. Однак у офіційному підході НБУ електронні гроші можуть бути номіновані лише у гривні;

— облік електронних грошей у групі 33 "Інші кошти" Плану рахунків означає пониження їх статусу як самостійного платіжного інструмента, бо ця група містить також гроші в дорозі, що за своєю суттю є грошима на транзитних (проміжних) рахунках у банках або грошима у інкасаторів. Такі гроші практично неможливі для використання як платіжний інструмент до моменту зарахування на рахунок їх призначення або надходження в касу. Однак електронні гроші МФУ, як свідчать останні тенденції, є самостійним та повноцінним платіжним інструментом, який стрімко розвивається. Крім того, є висока ймовірність заміщення електронними грошима у майбутньому готівки при створенні "безготівкового суспільства".

Критикують використання субрахунку 335 для обліку електронних грошей й інші дослідники, наприклад М.А. Радченко вказує на те, що цей рахунок не вирішує низку суперечностей у питаннях сутності та обліку електронних грошей, наприклад відсутня його кореспонденція з рахунком 64 "Розрахунки за податками і платежами" [12, с. 123].

Отже, новий рахунок 32 "Електронні гроші" потрібен для того, щоб:

— зарезервувати номери рахунків для обліку електронних грошей МФУ, номінованих у іноземній валюті — на перспективу;

— зробити можливим облік курсових різниць;

— підкреслити самостійність електронних грошей МФУ як платіжного інструменту, значення якого зростатиме у майбутньому;

— зробити можливою кореспонденцію зі сплати податків і зборів електронними грошима МФУ — на перспективу.

Додаткове порівняння існуючого та запропонованого автором підходів щодо облікової класифікації електронних грошей МFI, побудови їх синтетичного та аналітичного обліку подано у таблиці 1. За поданою класифікацією кошти у платіжних системах типу

Таблиця 1. Можливі підходи до побудови обліку електронних грошей МФУ

Критерії порівняння	Підходи до обліку електронних грошей (ЕГ) монетарних фінансових установ (МФУ)	
	Існуючий	Авторський
Рахунки обліку	Субрахунок 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті"	32 "Електронні гроші" – нова група рахунків
Трактування ЕГ в обліку	Як інші кошти, окремі від готівки і банківських рахунків, але подібні до коштів у дорозі	Як самостійний платіжний інструмент, вид грошей, який за значимістю рівний готівці та рахункам у банку
Приклади ЕГ МFI, з якими пов'язується такий підхід	Global Money, Maxi, Alfa-Money, Electrum, ForPost та ін. Всі види ЕГ від МФУ	
Кошти у платіжних системах типу PayPal, Payoneer	Підхід до їх обліку Мінфіном та НБУ не визначений. З точки зору існуючого Плану рахунків можливий облік як грошей у дорозі (рахунки 333, 334) або дебіторської заборгованості (рахунок 377)	Як ЕГ (рахунок 32), а не як гроші у дорозі чи дебіторська заборгованість
Можливість обліку курсових різниць	Неможливі, так як ЕГ за такого підходу можуть бути номіновані виключно в гривні	Передбачити таку можливість для іноземних ЕГ номінованих в іноземних валютах чи власних одиницях

PayPal, Payoneer також включені до складу електронних грошей, бо вони можуть існувати у таких платіжних системах тривалий час і можуть бути використані для розрахунку без попереднього виведення з системи.

Таблиця 2. Запропоновані зміни до Плану рахунків з метою удосконалення обліку електронних грошей МФУ

Підходи до обліку електронних грошей МФУ	
Існуючий	Запропонований
Рахунок обліку електронних грошей МФУ	
Субрахунок 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті"	Рахунок 32 "Електронні гроші"
Опис рахунку обліку електронних грошей МФУ в Інструкції до Плану рахунків	
На субрахунку 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті" ведеться облік операцій з ЕГ, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів НБУ та правил використання ЕГ, узгоджених з НБУ	На рахунку 32 "Електронні гроші" узагальнюються операції з ЕГ, випущених відповідно до існуючого регулювання з боку НБУ, у тому числі ЕГ комерційних банків, ЕГ НБУ, інших кредитних установ, а також ведеться облік коштів у небанківських електронних платіжних системах. За дебетом рахунку 32 "Електронні гроші" відображається надходження ЕГ, за кредитом – вибуття ЕГ. Субрахунок 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті" та слова про облік ЕГ на рахунку 33 "Інші кошти" в Інструкції до Плану рахунків [18] вилучити
Особливості рахунку (субрахунку) для обліку електронних грошей МФУ	
Субрахунок 335 – це частина інших коштів по рахунку 33 "Інші кошти", тобто в одній групі субрахунків разом з коштами в дорозі	Рахунок 32 "Електронні гроші" є самостійною групою рахунків, яка включає такі субрахунки: – 321 "Електронні гроші банків та інших кредитних установ в національній валюті"; – 322 "Електронні гроші банків та інших кредитних установ в іноземній валюті"; – 323 "Електронні гроші в небанківських електронних платіжних системах в національній валюті"; – 324 "Електронні гроші в небанківських електронних платіжних системах в іноземній валюті"
Кореспонденція рахунків	
У кореспонденції відсутній рахунок 64 "Розрахунки за податками і платежами"	Ті ж самі кореспондуючі рахунки, що й нині з рахунком 33 "Інші кошти", але додати рахунок 64 "Розрахунки за податками і платежами"

Таким чином, авторський підхід полягає у виділенні електронних грошей у самостійну групу у Плані рахунків — 32 "Електронні гроші" та створенні у межах даної групи спеціальних субрахунків для обліку різних видів електронних грошей МФУ. Цей номер "32" у сьогоднішньому Плані рахунків порожній, а тому може бути застосований за умови відповідних змін у Плані рахунків та Інструкції до нього [18], пропозиції щодо яких наведено у таблиці 2.

Запропонована нумерація рахунків для обліку електронних грошей МФУ є досить логічною, так як відображає існуючі форми грошових коштів:

— група (рахунок) 30 — гроші у готівковій формі;
— група (рахунок) 31 — гроші у безготівковій формі;
— група (рахунок) 32 — електронні гроші типу МФУ.

У запропонованій системі рахунків для електронних грошей передбачено дві підгрупи рахунків (табл. 3):

— 321—322 — для електронних грошей комерційних банків, інших кредитних установ, а також перспек-

тивних електронних грошей НБУ та Центральних банків інших країн;

— 323—324 — для електронних грошей, які випущені не кредитними установами з ліцензії Центральних банків, а також для обліку коштів у національних і міжнародних електронних платіжних системах.

Актуальність підгрупи 323—324 висока, бо українські ІТ-компанії уже давно користуються електронною платіжною системою Payoneer. Перспективним є і вихід на український ринок міжнародної системи PayPal. План рахунків від Мінфіну має бути готовий до таких викликів.

У згаданих вище групах непарні рахунки використано для електронних грошей у національній валюті, а парні — для номінованих в іноземній валюті. Такий підхід уже застосовується для готівки та рахунків у банках в існуючому Плані рахунків від Мінфіну [18], що й було враховано автором.

У таблиці 3 згадуються не кредитні установи — під ними розуміються установи, які не належать до банків та інших кредитних установ та мають ліцензію на випуск електронних грошей від Національних банків, наприклад, Національних банків країн ЄС, НБУ. Також є згадка про електронні гроші НБУ, яких поки що немає, але очікується їх розробка та запуск (є гривня). Таким чином, запропонована система рахунків враховує зростання популярності електронних грошей у розрахунках майбутнього.

При цьому пропонується вести таку аналітику по рахунках групи 32:

— 321.1 "Електронні гроші комерційних банків та інших кредитних установ в національній валюті" — за видами ЕГ та/або по електронним гаманцям;

— 321.2 "Електронні гроші НБУ" — по електронним гаманцям;

— 322.1 "Електронні гроші іноземних комерційних банків та інших іноземних кредитних установ у їх платіжних системах" — за видами ЕГ та/або по електронним гаманцям;

— 322.2 "Електронні гроші іноземних Національних банків" — за видами ЕГ та/або по електронним гаманцям;

— 323.1 "Кошти в міжнародних і закордонних електронних платіжних системах в національній валюті" — за видами платіжних систем, наприклад, PayPal, Payoneer;

— 323.2 "Кошти в сервісах не кредитних установ в національній валюті" — за їх видами;

Таблиця 3. Запропонована побудова синтетичного та аналітичного обліку на рахунку 32 "Електронні гроші"

Синтетичні рахунки				Аналітичні рахунки (рахунки 3-го та 4-го порядку)	
рахунки 1-го порядку		субрахунки (рахунки 2-го порядку)			
Код	Назва	Код	Назва	Код	Назва
32	Електронні гроші	321	Електронні гроші банків та інших кредитних установ в національній валюті	321.1	Електронні гроші комерційних банків та інших кредитних установ в національній валюті
				321.2	Електронні гроші НБУ
		322	Електронні гроші банків та інших кредитних установ в іноземній валюті в Україні	322.1	Електронні гроші іноземних комерційних банків та інших іноземних кредитних установ у їх платіжних системах
				322.2	Електронні гроші іноземних Національних банків
		323	Електронні гроші в небанківських електронних платіжних системах в національній валюті	323.1	Кошти в міжнародних і закордонних електронних платіжних системах в національній валюті
				323.2	Кошти в сервісах не кредитних установ** в національній валюті
		324	Електронні гроші в небанківських електронних платіжних системах в іноземній валюті	324.1	Кошти в міжнародних і закордонних електронних платіжних системах в іноземній валюті
				324.2	Кошти в сервісах не кредитних установ в іноземній валюті

— 324.1 "Кошти в міжнародних і закордонних електронних платіжних системах в іноземній валюті" — за видами платіжних систем, наприклад, PayPal, Payoneer;

— 324.2 "Кошти в сервісах не кредитних установ в іноземній валюті" — за їх видами, наприклад, електронні гроші Google, Apple.

Таблиця 4. Пропонована методика обліку операцій з електронними грошима МФУ на основі групи рахунків 32 "Електронні гроші" у порівнянні з існуючою

№	Зміст господарської операції	Існуючий		Пропонований		Сума
		Дт	Кт	Дт	Кт	
Операція 1-го типу. Поповнення електронного гаманця (придбання ЕГ)						
1	Перераховано кошти банку на придбання електронних грошей	333	311	333	311	10050
2	Надходження електронних грошей на електронний гаманець	335	333	321.1	333	10050
3	Списана комісія за придбання електронних грошей	92	333	92	333	50
Операції 2-го типу. Переказ грошей між електронними гаманцями						
1	Переказ грошей між двома власними електронними гаманцями	335.2	335.1	321.12	321.11	1000
Операції 3-го типу. Оплата за товари електронними грошима						
Операції торговця (неплатник ПДВ)						
1	Отримано електронні гроші як оплату за товар на електронний гаманець (аванс від користувача)	335	681	321.1	381	12000
2	Визнана виручка від реалізації товару	361	702	361	702	12000
3	Списано собівартість реалізованого товару	902	281	902	281	6000
4	Взаємозалік заборгованостей	681	361	681	361	12000
Операції користувача (неплатник ПДВ)						
1	Сплачено за товар електронними грошима (аванс торговцю)	371	335	371	321.1	12000
2	Отриманий товар	281	631	281	631	10000
3	Відображений податковий кредит з ПДВ	641	631	641	631	2000
4	Взаємозалік заборгованостей	631	371	631	371	12000
Погашення електронних грошей банком						
1	Подана заявка на погашення електронних грошей	377	335	377	321.1	12000
2	Надійшли гроші на банківський рахунок у погашення електронних грошей	311	377	311	377	11900
3	Списана банківська комісія	92	377	92	377	100

Побудова аналітичного обліку за рахунками 3-го та 4-го порядку (табл. 3) функціональна й відповідає видам грошей, їх емітенту та регулятору, організації мережі (національна чи міжнародна). Електронні гроші можуть регулюватися і контролюватися з боку НБУ чи Центральних банків інших країн, мати різні типи емітентів (комерційний банк, НБУ, Центральний банк ЄС, Центральний банк певної країни), належати до ліцензованої і регульованої НБУ електронної платіжної системи або ж до міжнародної електронної системи, яка отримує дозвіл на свою діяльність від Національних банків у кожній країні окремо. Такий підхід загалом можна назвати практичним.

На основі запропонованих рахунків групи 32 можна побудувати таку методику обліку електронних грошей та розрахунків ними, яка відповідає існуючим типам операцій з електронними грошима: надходження електронних грошей на електронний гаманець (1-й тип), внутрішній обіг електронних грошей (2-й тип), зовнішній обіг електронних грошей (3-й тип). Таку модель наведено у таблиці 4 у порівнянні з існуючим підходом на основі субрахунку 335.

При використанні в розрахунках електронних грошей, номінованих в іноземних валютах, яке можливе у найближчій перспективі, неодмінно постає питання про облік курсових різниць (табл. 5).

За використання існуючого нині у Плані рахунків [18] субрахунку 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті" облік курсових різниць неможливий. Запропонований підхід на основі групи рахунків 32 "Електронні гроші" здатний вирішити таку проблему шляхом стандартного обліку курсових різниць за курсом НБУ на основі НП(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів". Однак така методика напрацьована на перспективу, бо електронні гроші, номіновані в іноземній валюті поки що заборонені в Україні (п. 3.4 Положення про електронні гроші в Україні [6]).

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Облікове відображення операцій за розрахунками електронними грошима та його удосконалення має базуватися на використанні окремої групи рахунків для обліку електронних грошей (32 "Електронні гроші") та побудові аналітичного обліку, який відповідає сучасним видам електронних грошей та організації розрахунків, типам національних регуляторів та номінованих валют. Для цього мають бути розроблені зміни до чинного Плану рахунків та Інструкції до його використання.

Перспективним є дослідження обліку інших видів електронних грошей, наприклад криптовалют.

Література:

1. Total number of e-money purchase transactions in the Euro area from 2014 to 2019 (in millions). — Available at: <https://www.statista.com/statistics/443492/electronic-money-payment-in-euro-area/>
2. Electronic money issued in the euro area: European Central Bank, Statistical Data Warehouse. — Available at:

Таблиця 5. Запропонована методика обліку курсових різниць по розрахунках електронними грошима МФУ

№	Зміст господарської операції	Первинний документ	Дт	Кт	Сума
1	Нарахований дохід через зростання курсу електронних грошей, номінованих в іноземній валюті щодо гривні, які розміщені:	Бухгалтерська довідка, виписка руху коштів по електронному гаманцю			
	– у платіжних системах банків та інших кредитних установ		322	714	100
	– у міжнародних небанківських електронних платіжних системах		324	714	200
2	Нараховані витрати через зниження курсу електронних грошей, номінованих в іноземній валюті щодо гривні, які розміщені:				
	– у платіжних системах банків та інших кредитних установ		945	322	100
	– у міжнародних небанківських електронних платіжних системах		945	324	200

<https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=-1000003509>

3. Payments statistics: 2019. Chart 1. Use of the main payment services in the euro area: European Central Bank, Statistical Data Warehouse. — Available at: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/paysec/html/ecb.pis2018~c758d7e773.en.html>

4. Статистика НБУ щодо операцій банків України з електронними грошима URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-bankiv-ukrayini-z-elektronnimi-groshima-2020-rik>

5. Directive 2009/110/EC of the European parliament and of the council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC. — Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0110&%20from=EN>

6. Положення про електронні гроші в Україні, постанова Правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#Text>

7. Manual on MFI Balance Sheet Statistics. European Central Bank, 2012. — P. 160. — Available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/manualmfbalancesheetstatistics201204en.pdf>

8. Корягін М.В. Електронні гроші: особливості використання та бухгалтерський облік / М.В. Корягін, В.Р. Ліва // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. — 2012. — Вип. 22. — С. 241—246.

9. Крутова А.С. Обліково-звітні аспекти монетизації продуктів ігрової індустрії з використанням електронних грошей / А.С. Крутова, О.О. Нестеренко // Бізнес-Інформ. — 2016. — № 7. — С. 147—152.

10. Легенчук С.Ф. Облікове відображення операцій з електронними грошима: методичний аспект / С.Ф. Легенчук, А.П. Семенець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. — 2017. — Вип. 23 (3). — С. 144—147.

11. Мокієнко Т.В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення / Т.В. Мокієнко,

Т.Б. Прийдак, Р.В. Ліпський // Ефективна економіка. — 2019. — № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf

12. Радченко М.А. Особливості відображення електронних грошей в обліку / М.А. Радченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка". — 2015. — Вип. 1 (45). Т.2 — С. 121—124.

13. Семенець А.П. Бухгалтерський облік та контроль електронних грошей: організація і методика: автореф. дисертації на здобуття ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.00.09 — Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / А.П. Семенець. — Житомир, 2017. — 23 с.

14. Сиротинська А.П. Сучасні проблеми і перспективи розвитку електронних грошей в Україні та особливості їх відображення в обліку / А.П. Сиротинська, О.П. Лесик // Проблеми економіки. — 2011. — № 1. — С. 25—33.

15. Подолянчук О.А. Грошові кошти в системі рахунків обліку / О.А. Подолянчук // Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. — 2019. — № 3. — С. 144—155.

16. Скоробогатова В.В. Бухгалтерський облік грошових коштів як складової монетарних активів підприємства / В.В. Скоробогатова // Культура народів Причорномор'я. — 2013. — № 259. — С. 9—15.

17. Янчев А.В. Розрахунки електронними грошима: документування, облік та контроль: монографія / А.В. Янчев, О.О. Нестеренко, П.О. Сахаров; Харківський державний університет харчування та торгівлі. — Х.: ХДУХТ; Майдан, 2014. — 238 с.

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

References:

1. de Best, R. (2020), "Total number of e-money purchase transactions in the Euro area from 2014 to 2019 (in millions)", available at: <https://www.statista.com/statistics/443492/electronic-money-payment-in-euro-area/> (Accessed 7 March 2021).

2. European Central Bank, Statistical Data Warehouse (2020), "Electronic money issued in the euro area", available at: <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000003509> (Accessed 7 March 2021).

3. European Central Bank, Statistical Data Warehouse (2019), "Payments statistics: 2019. Chart 1. Use of the main payment services in the euro area", available at: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/paysec/html/ecb.pis2018~c758d7e773.en.html> (Accessed 7 March 2021).

4. National Bank of Ukraine (2021), "NBU statistics on transactions of Ukrainian banks with electronic money", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-bankiv-ukrayini-z-elektronnimi-groshima-2020-rik> (Accessed 7 March 2021).

5. Official Journal of the European Union (2009), "Directive 2009/110/EC of the European parliament and of the council of 16 September 2009 on the taking up,

pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0110&%20from=EN> (Accessed 7 March 2021).

6. National Bank of Ukraine (2010), Resolution "Regulations on electronic money in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#Text> (Accessed 7 March 2021).

7. European Central Bank (2012), "Manual on MFI Balance Sheet Statistics", available at: <https://www.ecb.europa.eu> (Accessed 7 March 2021).

8. Koriahin, M.V. and Liva, V.R. (2012), "Electronic money: features of use and accounting", Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy, vol. 22, pp. 241—246.

9. Krutova, A.S. and Nesterenko, O.O. (2016), "Accounting and reporting aspects of monetization of gaming industry products using electronic money", Biznes Inform, vol. 7, pp. 147—152.

10. Lehenchuk, S.F. and Semenets', A.P. (2017), "Accounting for electronic money transactions: methodological aspect", Naukovyj visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 23 (3), pp. 144—147.

11. Mokiienko, T.V. Pryidak, T.B. and Lips'kyj, R.V. (2019), "Electronic money: essence, classification and accounting", Efektyvna ekonomika, vol. 6, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf (Accessed 7 March 2021).

12. Radchenko, M.A. (2015), "Features of electronic money accounting", Naukovyj visnyk Uzhhorod's'koho universytetu. Seriya "Ekonomika", vol. 1/2 (45), pp. 121—124.

13. Semenets, A.P. (2017), "Electronic money accounting and control: organization and methodology", Ph.D. Thesis, Accounting, analysis and audit (by type of economic activity), Zhytomyr State Technological University, Zhytomyr, Ukraine.

14. Syrotyn's'ka, A.P. and Lesyk, O.P. (2011), "Modern problems and prospects of electronic money development in Ukraine and features of their reflection in accounting", Problemy ekonomiky. vol. 1, pp. 25—33.

15. Podolanchuk, O.A. (2019), "Cash in the system of accounting accounts", Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky. vol. 3, pp. 144—155.

16. Skorobohatova, V.V. (2013), "Cash accounting as a component of monetary assets of the enterprise", Kul'tura narodov Prychornomor'ia, vol. 259, pp. 9—15.

17. Yanchev, A.V. Nesterenko, O.O. and Sakharov, P.O. (2014), "Rozrakhunky elektronnykh hroshyma: dokumentuvannya, oblik ta kontrol' [Electronic money payments: documentation, accounting and control]", Харківський державний університет харчування та торгівлі, Майдан, Ukraine.

18. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order "Instructions on the application of the Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (Accessed 7 March 2021).

Стаття надійшла до редакції 12.03.2021 р.